

Svetový deň boja proti AIDS -1. december 2013

Prvý decembrový deň je už od roku 1988 na celom svete venovaný boju proti AIDS. Jeho cieľom je upozorňovať ľudí na problém AIDS, zlepšiť ich vedomosti o tejto chorobe, jej šírení a najmä prevencii. Symbolom svetového dňa proti AIDS je červená stužka.

Prvé prípady doposiaľ neznámeho ochorenia sa začali objavovať na začiatku osemdesiatych rokov 19. storočia, keď sa v USA vyskytli nezvyčajné ochorenia u homosexuálnej populácie. Prvým prípadom bol výskyt ochorenia zápalu pľúc spôsobeného zriedka sa vyskytujúcim mikroorganizmom *Pneumocystiscarinii* u piatich mladých homosexuálnych mužov v rovnakej geografickej oblasti, ktorí sa navzájom nepoznali.

O niečo neskôr sa objavil u 26 mladých homosexuálnych mužov Kaposiho syndróm, t.j. nádorové ochorenie endotelu, ktoré vzniká v dôsledku oslabenia imunitného systému. Na základe týchto skutočností sa lekári domnievali, že toto ochorenie súvisí so životným štýlom homosexuálov a narkomanov. Avšak rýchlo sa objavil zvýšený výskyt tohto ochorenia u hemofilikov (chýba im 8 koagulačný faktor v zrážanlivosti krvi). Ako liečba tohto ochorenia sa podáva koagulačný faktor z krvného séra veľkého počtu darcov krvi. A tak bolo dokázané, že tento vírus sa prenáša transfúziami, pohlavným stykom, alebo z matky na plod v priebehu tehotenstva.

Vírus HIV sa prenáša

- sexuálne (pohlavne) – sexuálnym stykom s infikovanou osobou (hlavnou príčinou nákazy je hlavne homosexuálny pohlavný styk a striedanie sexuálnych partnerov),
- krvou infikovanej osoby (napr. používanie nesterilných ihlíc a injekčných striekačiek, piercing a tetovanie nesterilnými nástrojmi), krvnou transfúziou (na Slovensku sa povinne testuje vzorka od každého darcu krvi aj na vírus HIV),
- z matky na novorodenca (počas tehotenstva, pôrodu alebo dojčenia).

Vírus HIV sa neprenáša

- ✓ bežným kontaktom s infikovaným človekom, napr. bývaním v spoločnej domácnosti, pobytom v škole, spoločným stolovaním, podávaním rúk alebo bozkom,
- ✓ v sprchách, saunách, na kúpaliskách, ihriskách alebo spoločných WC,
- ✓ uštipnutím bodavým hmyzom (komáre, kliešte a pod.),
- ✓ domácimi alebo inými zvieratami,
- ✓ vzduchom,
- ✓ vodou.

Onedlho po objavení tohto ochorenia bol určený typ vírusu, ktorý toto ochorenie spôsobuje. Existujú dva typy vírusu HIV: HIV-1 a HIV-2, v rámci ktorých je známych už jedenásť subtypov HIV-1 a sedem subtypov HIV-2. Po infekcii sa provírusová DNA nedá pri súčasnej terapii z genómu (súbor génov) napadnutej ľudskej bunky eliminovať (odstrániť), preto je infekcia HIV zatiaľ nevyliciteľná.

Vírus HIV napáda skupinu bielych krviniek tzv. T-lymfocytov, ktoré chránia človeka pred rôznymi infekciami. V nich sa množí, neskôr ich aj zabíja a znižuje tak ich počet v tele napadnutého človeka. Výrazný pokles počtu bielych krviniek, ktoré hrajú dôležitú úlohu v obranyschopnosti ľudskeho organizmu, vedie k zlyhávaniu imunity a rozvíja sa v ochorenie AIDS. Tým, že je imunitný systém slabší, človek ľahšie podľahne iným ochoreniam, baktériám a vírusom.

AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome) znamená syndróm získanej imunitnej nedostatočnosti. V podstate sa jedná o konečné štádium infekčného ochorenia spôsobeného vírusom HIV, ktoré vedie k strate imunity.

Hostiteľskými bunkami vírusu sú predovšetkým pomocné T-lymfocyty. Vírus sa vyskytuje v periférnej krvi, v lymfatických uzlinách, v ejakuláte, cervikálnom sekréte (sekréte krčka maternice), kostnej dreni a v mozgovom tkanive chorých osôb, v materskom mlieku u žien po pôrode, príp. v stopových množstvách v slzách a slinách.

Symptómy (príznaky)

Prvé príznaky infekcie HIV/AIDS sa môžu, ale nemusia objaviť dva až tri týždne po infekcii. Toto začiatkové štádium primárnej infekcie pripomína chrípkový stav počas neho a následne po ňom sa tvoria HIV protilátky (asymptomatická – bezpríznaková infekcia). Prejavujú sa zväčšenými lymfatickými uzlinami, malátnosťou, chudnutím. Po ňom nasleduje asymptomatické obdobie trvajúce 6 – 10 – 12 rokov, keď sa vírus pomaly množí, oslabuje imunitný systém, ale pacient sa cíti klinicky zdravý. Ide o štádium asymptomatického HIV nosičstva. Medzi infikovaním vírusom HIV a vypuknutím choroby AIDS u neliečených pacientov môže uplynúť až šesť až desať, u niektorých pacientov až dvanásť rokov. Chorobe AIDS predchádza štádium ARC prejavujúce sa perzistujúcou lymphadenopatiou (pretrvávajúce ochorenie lymfatických uzlín), pripája sa výrazné a rýchle zníženie telesnej hmotnosti, únava, horúčka, hnačky, potenie v noci, orálna kandidóza (ochorenie sliznice úst

spôsobené kvasinkami). Pri vyšetrení krvi sa zistí uje lymfopénia (zníženie počtu lymfocytov), leukopénia (zníženie počtu bielych krviniek – leukocytov), trombocytopénia (zníženie počtu krvných doštičiek – trombocytov), výrazne zvýšená sedimentácia červených krviniek – erytrocytov, anémia (zníženie počtu erytrocytov) a postupný pokles HIV protilátok. Infikovaní jedinci majú zníženú odolnosť proti bežným (oportúnnym) infekciám. Toto štádium predchádza plnerozvinutému klinickému obrazu AIDS. V štádiu AIDS sa u chorých prejavujú rozličné infekcie kože (dermatózy) a vnútorných orgánov, často zapríčinené príležitostne patogénnymi (choroboplodnými) mikroorganizmami. Často sa vyskytujú zhubné nádory (lymfómy, karcinómy) kože a vnútorných orgánov, autoimunitné a neurologické choroby.

Terapia (liečba)

Základom liečby sú antiretrovírusové preparáty, ktoré brzdia množenie vírusu HIV na rôznych stupňoch jeho replikácie v bunke, čím umožňujú postupnú regeneráciu oslabeného imunitného systému, predlžujú a skvalitňujú život pacienta a zlepšujú prognózu ochorenia. Pridružené infekcie a symptómy sa liečia v rámci doplnkovej terapie príslušnými liekmi. Správne nastavená antiretrovírusová liečba odďaľuje nástup klinických príznakov ochorenia AIDS. Ovplyvňuje vírusovú záťaž organizmu, a tým znižuje infekčnosť prameňa nákazy. V krajinách, ktoré si môžu dovoliť takúto liečbu aplikovať v širšom meradle, sa ukazujú štatisticky významné zmeny v poklese prípadov AIDS.

I keď sa liečba HIV/AIDS výrazne zlepšila, súčasné liečebné možnosti sú i naďalej obmedzené. Liečbou sa vírus z tela neodstraňuje. Viaceré spôsoby liečby majú vedľajšie účinky a vzniká rezistencia vírusu na antiretrovírusové lieky. Správne nastavená liečba je veľmi dôležitá nielen pre ľudí žijúcich s HIV/AIDS, ale aj v prevencii a v spomalení šírenia tohto ochorenia.

Záver: Prevencia

Vzhľadom k tomu, že dodnes neexistuje očkovacia látka proti nákaze HIV je **najlepšou a jedinou cestou, ako sa chrániť pred touto nákazou zodpovedné chovanie každého človeka**. Iba sexuálna abstinencia alebo vzájomná partnerská vernosť vylučujú plne možnosť prenosu nákazy.

Štyri cesty ochrany pred AIDS

1. Abstinencia
2. Vernosť
3. Jednorazové rukavice pri manipulácii s krvou.
4. Sterilné ihly a striekačky

Kde sa môžete dať otestovať ?

- **Národné referenčné centrum pre prevenciu HIV/AIDS na Slovenskej zdravotníckej univerzite v Bratislave**
- **Regionálny úrad verejného zdravotníctva so sídlom v Nitre**(Ak niekto chce zistiť svoj zdravotný stav môže navštíviť poradňu HIV/AIDS na RÚVZ V Nitre. O termíne návšteve poradne sa môže informovať na telefónnom čísle – 037/6560460 alebo e - mailom – nr.riaditel@uvzsr.sk. **(ak bývate v inom okrese, tak sa obráťte na príslušný Regionálny úrad verejného zdravotníctva vo Vašom okrese)**
- **Váš obvodný lekár**

Existujú miesta, kde sa môžeš dať testovať anonymne a bezplatne.

Viac informácií nájdete na: Národné referenčné centrum pre prevenciu HIV/AIDS – Slovenská zdravotnícka univerzita, Limbova 12, Bratislava

Linka dôvery: 02/ 59369174

Spracovalo oddelenie podpory zdravia pri RÚVZ so sídlom v Nitre